

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Vzgoja značajev

V zadnjem času in zlasti po francoskem porazu se vedno pogosteje pojavljajo kritični glasovi o vzgoji današnje mladine. Od vseh strani se oglašajo zaskrbljeni ljudski glasniki poleg poklicnih vzgojiteljev in državnih činiteljev ter opozarjajo na to vprašanje kot na eno izmed nesporno najvažnejših vprašanj današnjega časa.

Ko se po eni strani rušijo temelji starim solidnim državam, po drugi strani pa pošiljajo stotine divjih mladih ljudi osvajat življenjski prostor novih neslutnih dimenzij, prihaja kvaliteta mladine kot usodni faktor čedalje bolj v poštev. Starejša generacija so se preplavene zavedle, da so zapustile mlademu rodu zelo labilno dedščino, ki se bo dala vzdržati le z največjim heroizmom nastopajočih rodov.

Od tod tedaj klic po moralno boljši, junaški in narodno disciplinirani mladini, ki naj bi imela dovolj trdne volje in samozatajevanja, da prenese bodoče trde življenjske boje. Le od tako vzgojene mladine si obeta odstopajoča generacija dovolj jamstva za uspešno obrambo narodnih in kulturnih dobrin v bližnji bodočnosti.

V razumevanje te zahteve po popolni prenovitvi in poglobitvi vzgoje značaja in narodne zavesti, se je treba vživeti v pojmovanje one množice, ki vidi glavni vzrok pešanja narodne moči v zadržanju današnje mladine ter utemeljujejo tako zadržanje z nepravilno vzgojo. Naravna posledica takega pojmovanja je vsekakor, da iščejo krivce za tako stanje predvsem med vzgojitelji ter pri tem nima posebne vloge dejstvo, da omejujejo nekateri to krivdo zlasti na ljudsko-šolsko učiteljsko, dočim jo širokogrudnejši kritiki razširjajo na vse vzgojitelje sploh, to se pravi tudi na starše, profesorje, pisatelje in novinarje.

Očitki dosedanje vzgoje — in to zlasti v demokratičnih državah — se nanašajo na didaktični materializem in s tem v zvezi na pretirano in enostransko vzgojo intelekta. Pobja se pri tem zmotno naziranje, da bi intelektualna kultura mogla že eo ipso vplivati na moralno rast in izpopolnjevanje. Tudi preabstraktno vzgojevanje brez živega stika z domačo zemljo, našo zgodovino, nosi svoj delež krivde na tem, da mladina ni tako zakoreninjena v domači zemlji kot bi bilo to potrebno v časih občega pretresa vseh kulturnih in političnih dobrin. Vzgoja značajev se je neodpušljivo zamerjala v korist predmetnega balasta, ki ovira vsako temeljito poglobitev v snov samo in ustvarja zato le problematično znanje. Naš življenjski interes pa zahteva več vpliva na vzgojo značajev ter več vzgoje za disciplino, požrtvovalnost, delo in junaštvo.

Vsak sodoben učitelj bo srečal v tej kritiki vse polno misli, ki jih moderna pedagogika propagira že nekaj desetletij. Tudi učiteljske stanovske organizacije, zlasti pa združenja ljudskošolskega učiteljskega, so podpirala moralno in materialno vsa prizadevanja uvidnih učiteljev — borcev za novo pedagogiko. Žal, da so bila vsa ta prizadevanja navezana skoraj izključno le samo na materialne žrtve posameznikov in organizacije, ker bi bilo sicer ob krepi podpori vseh javnih činiteljev naše vzgojstvo danes drugače organizirano. Očitki, ki jih kritiki sedaj, že skoraj ob dvanajsti uri, naslavljajo na današnjo vzgojo, se ponavljajo tudi pri nas že mnoga leta v naši pedagoški literaturi in skoraj v vseh naših organizacijskih enunciacijah.

Ostali so krik vpijočega v puščavi, in potrebna je bila druga svetovna vojna, da je postalo zlo zanemarjene vzgoje otipljivo vsem, ki so hodili do sedaj brezbrizni mimo naših učilnic.

Sicer pa smo prisiljeni — če si nočemo delati iluzij — kaniti nekoliko grenkih kapljic v pedagoški optimizem novodobnih preplšenih kritikov.

Res je: današnji čas zahteva trdnih, domoljubnih in junaških značajev, ampak temeljito se moti vsakdo, ki misli, da to nalogo z mirnim srcem lahko prepusti šoli in vsem drugim posrednim in neposrednim vzgojnim vplivom.

Naša družba je kaj malo primerno okolje za vzgojo značajev. Šolske besede o poštenju ne vplivajo, če vidi mladina zunaj šole, kako se košatijo brezvestni špekulantje in kopicijo zemске dobrine, dočim hirajo pošteni nemaniči v bedi in zapostavljanju. Kako naj vpliva na današnjo mladino n. pr. dejstvo, da si bogata dama lahko kliče zdravnika za svojo gata pinča, ubožni skrbnik množične družine mora pa brez zdravniške oskrbe počasi ali sigurno odhiti na drugi svet, ker se boji, da bi mu nezmogljivi zdravniški stroški resno ogrozili eksistenco njegove družine.

Vzgoja k patriotizmu? Ali nismo bili in smo priča žalostne resnice, da si v času, ko žrtvujejo stotisoči življenje za domovino, nabirajo vojni dobavitelji ogromna premoženja?

Poglavje o denunciantstvu in koritarstvu je v današnjih dneh tako temeljito poznano, da ga tudi najodličnejša šola in najboljši učitelj

Potreba reguliranja cen

Stalno naraščanje draginje nam povzroča silno velike skrbi. Tej skrbi pa se pridružuje druga — primanjkanje posameznih življenjskih potrebščin. Ob pogledu v bodočnost se vsakemu državnemu uslužbencu, odvisnemu od prejemkov, ki nikakor ne morejo zadostovati za nakupovanje živil po tako neznosno zvišanih cenah, porajajo obupne misli. Kako preživljati sebe, kako preživljati družino, so vprašanja, na katera ne najde odgovora.

Cene najvažnejših živilom, moki, olju, krompirju so narasle za 100—150 in še več odstotkov. Isto je z drvmi, obutvijo, obleko. V takih razmerah ne moremo vzdržati in tu je pomoč potrebna. V zadnjih časih čitamo po našem dnevnem časopisu različne razprave o reguliranju cen in diriganju prehrane. O tem smo sicer čitali razna mišljenja in ugotovitve, med njimi tudi to:

»Razvoj na blagovnih tržiščih nam je letos ponovno dokazal, da je najusodnejša pogreška naše politike urejevanja cen in diriganja oskrbe v tem, da pričemo v določenem sektorju gospodarstva urejevati vprašanje cen, oskrbe in razdelitve razpoložljivega blaga šele tedaj, ko postanejo razmere na tistem trgu že nevdružne in je urejevanje mnogo težje, kakor če bi s potrebnimi ukrepi prišli prej, ne glede na to, da se v pravem času da marsikaj laže urediti z milejšimi predpisi.«

Toda danes ne moremo več govoriti o tem, ali so gotovi ukrepi prepozni ali ne, zanimalo nas predvsem uspehi teh ukrepov. Kot važno posledico najrazličnejših nasvetov, kako urediti preskrbo živil za Slovenijo in kako regulirati cene, da jih bodo zmogli tudi revnejši sloji, med temi tudi mi, državni uslužbenci, pa smatramo ustanovitev banovinskega prehranjevalnega zavoda. Ravno danes je objavljena v listih po »Službenem listu« posneti odredba, ki jo je izdal ban dr. Natlačen na podlagi § 19. zakona o banški upravi in z odobritvijo notranje ministra. Odredba se glasi:

Zaradi enotne organizacije in izvedbe poslov za preskrbo prebivalstva z življenjskimi potrebščinami v dravski banovini se kot sestavni del banške uprave ustanavlja banovinski prehranjevalni zavod s sedežem v Ljubljani. Zavod je samostojna pravna oseba, protokolarana pri trgovinskem sodišču v Ljubljani, in je neposredno podrejen banu.

Ban more po zaslisanju vodje zavoda v važnejših gospodarskih središčih, v mestih in na deželi ustanoviti podružnice zavoda, ki jim pri tej priliki določi tudi območje. Podružnice so samostojne pravne osebe, protokolarane pri pristojnem trgovinskem sodišču. One vrše svoje posle samostojno pod nadzorstvom banovinskega prehranjevalnega zavoda v Ljubljani.

Poslovanje prehranjevalnega zavoda in njegovih podružnic se vrši po trgovskih načelih. Izdatki morajo biti pokriti z dohodki. Morebitni presežki se morajo uporabiti za prehrano eksistenčno ogroženih slojev prebivalstva. Morebitne primanjkljaje podružnic pokriva banovinski prehranjevalni zavod, morebitni primanjkljaji prehranjevalnega zavoda pa krije banovina.

Podrobnejša določila o ureditvi in nalogah zavoda in podružnic izda v lastnem področju ban s statutom. Ta odredba stopi v veljavo z dnem razglasitve v »Službenem listu«.

K tej uredbi je predpisan tudi statut o poslovanju banovinskega prehranjevalnega zavoda v Ljubljani. V tem statutu so predpisane naloge in pa tudi način poslovanja.

Prehranjevalni zavod ima te naloge: 1. nabavlja življenjske potrebščine za potrebe prebivalstva dravske banovine; 2. skrbi, da se nabavljeno blago po potrebi pravilno in predpisno predela in vskladišči; 3. skrbi, da se razpoložljive zaloge porazdeli za potrošnje prebivalstva po preskrbovalnih načrtih, ki jih izdaja ban; 4. oskrbuje dobavo odvečnih količin življenjskih potrebščin za izvoz. Ban more zavodu po potrebi poveriti tudi druge naloge.

Iz teh v statutu določenih nalog bi se dalo posneti dvojje. Zavod bo nabavljal življenjske potrebščine vsekakor iz prvega vira. Izključen bodo pri tem vsi posredniki in verzičniki. Če se mu to posreči, in v to upamo, tedaj smemo pričakovati, da bo postal zavod tudi regulator cen v vsej dravski banovini. Ker pa so cene mnogo previsoke, ker naše plače niso na tej višini ustrežajoči ravni, zato pričakujemo tudi, da bo novo ustanovljeni prehranjevalni zavod skrbel tudi za znižanje cen.

S tem bi najbolj ustregel svojemu nameru in nam bi olajšal neznosni gmotni položaj.

Zakaj nima učiteljsvo večjega kulturnega vpliva na našo vas?

»Politika« z dne 2. oktobra prinaša pod tem naslovom daljšo razpravo, iz katere posnemamo sledeče ugotovitve:

V tej razpravi dopisnik »Politike« priobčuje odgovore učiteljev, zbranih iz raznih krajev, ki so glede izvenšolskega učiteljskega dela podali prav zanimive izjave. V uvodu teh odgovorov se pisec članka sklicuje na organizatorja zdravstvenih zadrug na vasi, pokojnega dr. Gavriela Kojiča, ki je namreč ugotovil, da je popolnoma nemogoče uspešno dvigniti higieno naše vasi, ako istočasno ne skrbimo tudi za zboljšanje gospodarskih razmer našega podeželja. Za uvedbo preudarnega gospodarskega sistema je vsekakor nujno potrebno, umsko in kulturno dvigniti našega podeželskega človeka. Pri tem delu pa moreta največ koristiti narodni učitelj in duhovnik, ki stalno delujeta med našim podeželskim ljudstvom. Če pomislimo, da je v naši državi do 20.000 učiteljsva med preprostim ljudstvom, moramo misliti, da se mora vpliv učiteljskega izvenšolskega dela kar najbolj poznati, saj mora to delo zarezati res prave brazde v še neobdelano polje narodne prosvete. Temu pa žal ni tako. Dobršen del našega učiteljskega se izvenšolsko sploh ne udejstvuje, ker ostaja samo pri svojem delu med štirimi stenami šolske učilnice. Zakaj je temu tako, pripovedujejo učitelji takole:

Govori učitelj iz Vojvodine: »Pred več leti sem dobil prvo službeno mesto v neki sremski vasi. Hotel sem postati svojemu okolišču čim bolj koristen. To je zvedel sreski šolski nadzornik, dober človek. Pri prvem srečanju mi je dejal: »Pusti ti svoje izvenšolsko delo, z njim si boš napravil same neprijetnosti. S svojim delom na vasi si boš

telj ne moreta odmakniti od projekcijske ravnine, na kateri se kreče naša mladina. Kdor hoče boljše mladino, trdne značaje in rodoljubne junake, mora hoteti pred vsem boljše družbo, kajti besede le mikajo, a zgledi vlečejo. Le tam, kjer triumfirajo resnica, pravica in poštenje, so pripravna tla za vzgojo značajev.

Vsi, ki se vas tiče, pripravite nam tak družben teren in pripravi bodite, da ne boste imeli vzroka pritoževati se niti čez šolo niti čez učiteljsvo!

pridobil mnogo prijateljev. Ko se ti to posreči, pa bodo zahtevali od tebe, da te ljudi pridobiš za eno ali drugo politično stranko. To se mi je pred volitvami zares tudi zgodilo! Pa bodi pionir na vasi! Zato mislim, da je treba prosveto popolnoma oddvojiti od vsakega političnega vpliva. Šola in učiteljsvo je treba ločiti od politične oblasti. Podeželsko ljudstvo je doživelo že preveč razočaranj od raznih političnih priganjačev in mešetarjev, zato učitelj na vasi zgubi samo ugled — če se strankarsko udejstvuje...«

Drugi učitelj: Da bi učitelja kmetje cenili, mora pač imeti neko avtoriteto. Danes pa on te avtoritete nima. Ni namreč ne kmet ne gospod. Načelnik je za kmeta »gospod načelnik«, sodnik »gospod sodnik«, zdravnik »gospod doktor«, le učitelj je »uča«. Avtoritete učitelj ne more imeti toliko časa dokler živi v materialni bedi in dokler ne postane neodvisen od krajevnih činiteljev. To pa ne more biti, ako je dolžan pri trgovcu, gostilničarju ali kmetu. Vedeti moramo, da danes z 900 din na deželi ni mogoče živeti, zlasti če je učitelj še iz revne družine, ki jo mora podpirati...«

Tretji učitelj: Nimamo avtoritete na vasi. Saj so nam naši predpostavljani prav vsi, ki imajo le kaj veljave na vasi: predsednik občine, tajnik, trgovec in vsi bolj imoviti vaščani. Vsi ti imajo možnost, da nas premeščajo.

Politični agitator, ki pride v vas, udari najprej po učitelju in dokazuje kmetu, da njegov učitelj nič ne velja, ker ga pač lahko vsak čas premeštijo. In pravi: »E, učitelj, ne boš dolgo tukaj, jaz te bom hitro premeštil.« Ali so to pogoji za izvenšolsko delo? Z zavzanimi rokami se ne dela! Ali se morejo pod takimi pogoji zbirati kmetje? Takoj bi nas proglašili, da smo »rdeči«, da hočemo vreči občinsko upravo ter da delamo proti režimu. Ali ni potem bolje, izogniti se vsemu ter nikamor iti iz šole? Zakaj misliti moramo na svoje družine...«

Četrti učitelj: Hotel sem delati v vaški zadrugi. Toda ta ni bila v dobrih odnosih z županom. Ko sem nekega dne šel v zadrugo, me pokliče župan, ki je sedel pred gostilno: »Kam greš učitelj?« — »V zadrugo.« — »Kaj hočeš tam? Vsedi se tu k nam! Saj mi vemo, kaj je ta zadruga!...« Vsak na vasi želi vsi-

liti svoje mišljenje učitelju in tako se večkrat zgodi, da mlad učitelj klone... In kmalu ga najdete pred gostilno s kmeti ali pa s megi, ko bo srebral žganje. Saj je brez vsakega kontakta s kulturnim centrom (imamo učitelje, ki še nikoli niso videli Beograda), je brez materialnih sredstev, da bi si mogel kupiti knjige in niti za dnevne časopise nima. Tako bo minil mladostni zanos in ker se sploh ne bo brgal za izvenšolsko delo, bo trpel tudi njegovo šolsko delo.

»Največji intelektualce s katerim sem v celih dveh letih govoril, je bil orožnik«, je pripovedoval učitelj iz oddaljene vasi Južne Srbije. Edino od tega sem mogel zvedeti od časa do časa, kaj se dogaja v srezu...«

Umestno bi bilo dati posebno priznanje učiteljsvo, ki marljivo dela izven šole. Tako priznanje naj bi vplivalo tudi na njegovo kariero. Saj je to tudi po zakonu predvideno. Toda dogaja se ravno nasprotno, da tisti učitelj, ki izvenšolsko dela in pridobi ljudstvo na svojo stran, si istočasno nakopuje največje nasprotnike v raznih vaških mogotcih, ki mislijo, da jim učitelj dela konkurenco. In tako je prav njegovo delo večkrat vzrok njegove premeštive. Za izvenšolsko delo je brezpogojno potrebno priznanje, saj mora to delo vsi učitelj brezplačno. Brigati se mora za pogozdovanje posekanih gozdov. Sodelovati mora pri obvezni telesni vzgoji, pri Rdečem križu. Učiti mora večkrat tudi verouk, vaditi cerkveni zbor in tako se zgodi, da res vsega ne zmore. In če se odloči, da bo delal samo pri eni organizaciji, potem se zameri drugim, ki že najdejo vzrok, da ga tožijo. Potrebna bi bila med vsemi temi kulturnimi društvi nekakšna zveza, da bi se vršilo delo po nekih določenih smernicah.

Preidimo na vaše šole. Šolska poslopja s svojo zapuščenostjo naredijo večkrat prav težak vtis. V mnogih naših krajih so orožniške postaje res lepe, saj predstavljajo kulturne oaze, ki so lepo pobeljene, imajo urejena dvorišča in lepo negovane vrtove, kar res povoljno vpliva na okolico. Zato bi bilo potrebno, da bi bile tudi šole lepe z urejenimi dvorišči in vrtovi. Šole naj bodo primer reda in čistoče, naj imajo higienske vodnjake, učilnice pa naj bodo lepo urejene in oskrbljene, da bodo vzgojno vplivale na otroke in odrasle.

Lahko je to reči, pravijo učitelji. Ampak napravite to, če morete, ko pride v razred, ki meri 60 m², 110 učencev ter sedijo štirje v klopih, kjer je prostora samo za dva. Proracunji za šole so pa tako malenkostni, da si ni mogoče pomagati. Saj skoraj ni mogoče nabavljati kuriva, o učilih pa sploh ni govora. Nekateri učitelji so celo primorani iz svoje plače kupovati formularje za plačilne sezname, papir za poročila ter pisarniške potrebščine. Zaradi nestalnosti ima učitelj vtis, da v svoji sredini živi samo začasno. Zato je vse okoli njega le v začasnem stanju, ker niso redki primeri, ko učitelj uredi šolo, stanovanje in vse, kar je potrebno, pa je takoj potem premeščen. To se mu lahko zgodi dvakrat do trikrat zaporedoma. Le pomislite kaj to pomeni, če človek uredi vrt ter ima s tem stroške, pa je premeščen in ne more svojega dela uživati kot bi ga lahko.

Končno se je za izvenšolsko delo treba dobro pripravljati, ker je to težko delo. Da bo učitelj lahko uspešno deloval za kulturni in gospodarski dvig naroda, se mora za to delo pripraviti že na učiteljsko. Saj je marsikateri učitelj s svojim umnim vrtnarstvom in gospodarstvom ter sadjerejo pomagal, da se je ta panoga razvila v kaki okolici v čast in gospodarski dobrobit vsega kraja. Treba bi bilo ustanoviti neko privatno ustanovo, ki naj bi učiteljsvo na vasi pri njegovem delu pomagala z nasveti ter mu dajala tudi za to sredstev, predvsem potrebne strokovne knjige. Take ustanove naj bi vodili izkušeni starejši učitelji.

K zaključku pripominja pisec članka, da je ta razprava plod razgovora nekega novinarja z grupo učiteljev, s katero se je razgovarjal nad dve uri. O problemu učiteljskega izvenšolskega udejstvovanja je treba obširneje razpravljati in bi bilo prav, da pri tej razpravi sodeluje čim več učiteljsva.

Dosebina:

Vzgoja značajev. Za enotne plače. Zakaj nima učiteljsvo večjega kulturnega vpliva na našo vas? Težka pot. Kdaj dobimo zaostalo stanarino? Nadaljevanje strokovnega tečaja za učitelje kmečkih nadaljevalnih šol. Nova železniška potniška tarifa je zelo prizadela šolske ekskurzije. Gospa Gradišnikova — 80 let. UČITELJSKI POKRET: Socialni pokreti med učiteljsvom. UČITELJSKI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Enorazrednice in učitelji pripravniki. — Visoka pesem. LISTEK: Za osemdeset dinarjev draginje. Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Iz listov. — Mladinska matica. — Naša gospodarska organizacija. — Stanovska organizacija JUU. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.